

Також система безпеки дозволяє розробникам уникати поширених помилок, таких як підробка запитів, міжсайтовий скриптинг, впровадження SQL. [5]

Однією з важливих переваг фреймворку також є його багатофункціональність. В Django наявні сотні спеціалізованих пакетів необхідних для розробки продуктів різної складності. ORM, маршрутизація URL-адрес, вбудовані шаблони та інші компоненти допоможуть вам створити, наприклад, чат-бота. [5]

Фреймворк не стоїть на місці, адже має величезне ком'юніті, яке постійно розвиває його: додає нові елементи, поліпшує вже наявні компоненти, створює нові бібліотеки для вирішення ще більшої кількості проблем, з якими стикаються розробники кожного дня. Це важливий аспект, бо він вказує, що популярність Django постійно зростає.

Висновок. Отже, веброзробка сьогодні є одним з найважливіших напрямків розвитку технологій. Для реалізації усіх її складових використовуються інструменти різної складності, одними з яких є мова серверного програмування Python та його фреймворк Django. Я дослідила переваги останнього, які дозволяють йому бути сьогодні популярним засобом створення та підтримки сайтів і застосунків.

Список літературних джерел:

1. Веб-розробка - з чого розпочати навчання: <https://kiev.itstep.org/blog/web-development-where-to-start-learning>
2. Віталій Подоба, Веб-розробка з Python та Django для Початківців, 2020, глави 1-3 URL: <https://leanpub.com/djangofornewbie/read#leanpub-auto-section-15>
3. Що найкраще підійде для бекенд-розробки: <https://devzone.org.ua/post/javascript-python-abo-go-shcho-naykrashche-pidiyde-dlya-bekend-rozrobki-v-2021-rotsi>
4. <https://insights.stackoverflow.com/survey/2020#most-popular-technologies>
5. Django overview: <https://www.djangoproject.com/start/overview/>

УДК 004.032.26

*Діброва І. С., студент 1 курсу спеціальності
122 «Комп'ютерні науки»*

*Ніколюк П.К., д.ф.-м.н., професор, професор
кафедри інформаційних технологій*

ШТУЧНІ НЕЙРОННІ МЕРЕЖІ

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Штучна нейронна мережа – математична структура яка віддалено повторює нервову тканину живих організмів, складається з нейронів і дендритів. Нейрон – змінна в оперативній пам'яті, а дендрит – число, записане в постійну пам'ять.

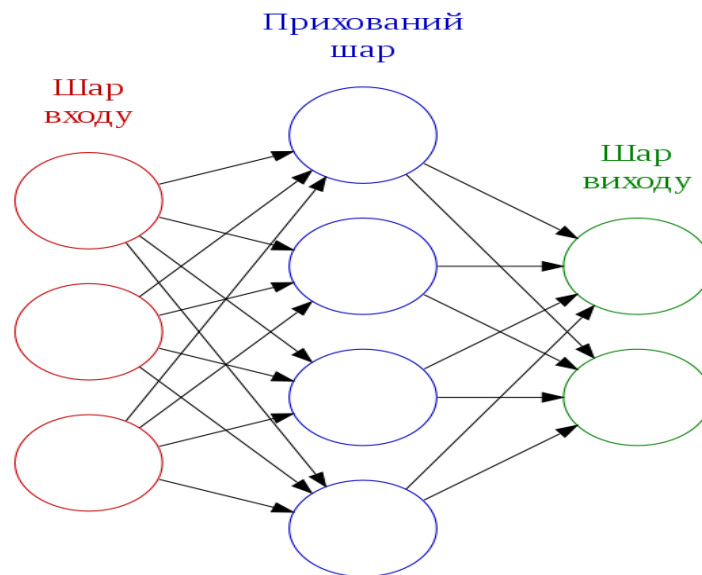

Рисунок 1 – Структурна схема нейромережевої системи

Кожен Штучний нейрон ШНМ періодично отримує сигнали та передає їх іншим дендридам. При проходженні до дендриду рівень сигналу множиться на число записане в цьому дендриді. Наступний шар нейронів отримує нові сигнали.

Нейрони створюють силу імпульсу внаслідок обчислень в дендридах і застосовують до цієї суми сигмоїду, яка створює певний діапазон для нашого віртуально необмеженого числа. Результат цього обчислення визначають як рівень сигналу в нейроні. Сигмоїду позначають у вигляді зростаючої нелінійної функції.

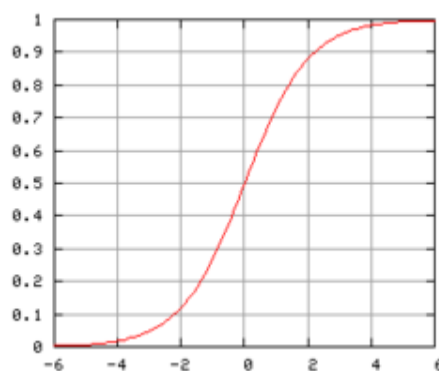

Рисунок 2 – зростаюча лінійна функція сигмоїда.

Навідміну від традиційних алгоритмів - нейронні мережі можна навчати знаходити коефіцієнти зв'язків між нейронами. Для цього розробник на основі нейронних мереж повинен:

- вибрати число елементів і їх зв'язку у мережі (які нейрони будуть використовуватися, тип їх з'єднання, початкові входні та вихідні дані).
- вказати параметри навчання (підібрати потрібні значення вагових коефіцієнтів обраній мережі).

Для можливості навчання нейронних мереж розроблені спеціальні алгоритми.

Найпопулярнішим серед них – метод зворотного поширення помилки (Error Back Propagation), який використовували для навчання перцептрона.

Перед початком навчання всіх нейромережових експертів необхідно спроектувати їх архітектуру. Слід вибрати число прихованих шарів та кількість елементів в них яка буде залежати від умови розв’язуваної задачі.

Існує три групи алгоритмів навчання нейронних мереж: алгоритми генетичної селекції, алгоритми градієнтного запуску, алгоритми зворотного розповсюдження помилки.

Алгоритми генетичної селекції нейронних мереж базуються на людському досвіді, накопичених знаннях та спостереженнях у ході еволюції, яка враховує розвиток геному організму та спадкування його ознак. Основа генетичних алгоритмів ґрунтується на гіпотезі селекції: у пристосованих до навколишнього середовища організмів, потомство, ознаки, які відповідають за пристосованість до навколишнього середовища будуть виражені ще більше.

Градієнтний спуск є найпростішим методом навчання та повторюється наступним чином:

$$w_{i+1} = w_i - g_i n_i, \quad i = 0, 1 \dots$$

Позначимо $f(w_i) = f_i$ та $\nabla_{f(w_i)} = g_i$. Початок в точці w_0 переміщується від w_1 до $w_i + 1$ в напрямку навчання $d_i = -g_i$.

Параметр n це тренувальна швидкість яка може бути отримана шляхом одновимірної оптимізації вздовж напрямку навчання на кожному кроці.

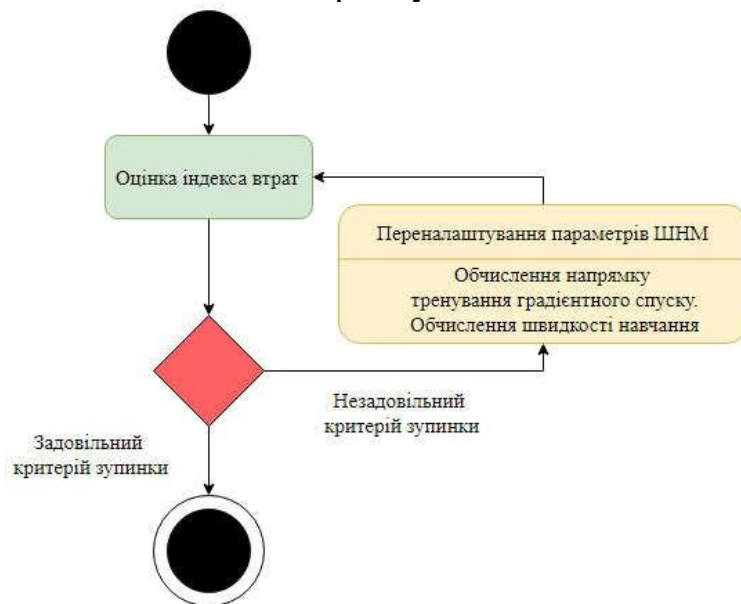

Рисунок 3 – Алгоритм навчання – градієнтний спуск

Алгоритм зворотного поширення помилки називають “Принцип подвійності”.

Його суть полягає в знаходженні та мінімізації помилки багатошарового перцептрону. Сигнал помилки поширюють до виходів та входів мережі в зворотному напрямку навідміну від напрямку сигналів роботи в звичайній мережі. Цей принцип використовують для мереж широкого класу.

Нейронні мережі використовуються в багатьох сферах діяльності людини:

медицині, економіці тощо.

Типовими задачами нейронних мереж є задачі на класифікації та асоціації, розпізнавання та кодування. Нейромережеві технології дають змогу ефективно провести розрахунки та спрогнозувати ситуацію на фондовому ринку.

Як прикладклад, італійська фірма R Infotmati використовує нейромережеві пакети FlexR d для рукописного введення електронних документів та їх розпізнавання.

Список літературних джерел

1. Коваль О. А., Коваль А. О. Нейронні мережі в інтелектуальних вимірювальних інформаційних системах. 7,(2018), 4-10
2. Philip D. Wasserman. *Neural Computing: Theory and Practice*. Coriolis Group. June 1, 1989. 230 pages
3. Круг П.Г. Нейронные сети и нейрокомпьютеры: Учебное пособие по курсу «Микропроцессоры» / П.Г. Круг – М.: Издательство МЭИ, 2002. – 176 с.

УДК 004.01

*Комісаров Б. С., студент 1 курсу
спеціальності 122 «Комп'ютерні науки»
Ніколюк П. К., д-р фіз.-мат. наук,
Професор кафедри комп'ютерних наук*

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця

Вступ. Термін "штучний інтелект" (artificial intelligence) був запропонований 1956 року. Слово intelligence означає «вміння міркувати розумно», а зовсім не «інтелект», для якого є термін intellect.

Штучний інтелект (ШІ) – це один із напрямків інформатики, метою якого є розробка апаратно-програмних засобів, що дозволяють користувачеві-непрограмісту ставити і вирішувати свої, які традиційно вважаються інтелектуальними, завдання, спілкуючись з комп'ютером на обмеженому підмножині природної мови.

ШІ займається вивченням розумної поведінки (у людей, тварин і машин) і намагається знайти способи моделювання подібної поведінки у будь-якому типі штучно створеного механізму. Незважаючи на те, що терміну більше півстоліття, єдиного визначення його немає.

Актуальність. Комп'ютеризація суспільства призвела до того, що людям подобається автоматизація та їм все мало, тому необхідно удосконалювати всі